

СИСТЕМАТИЗИРАНИ СТАВОВИ

Скопје, декември, 2011г.

ВОВЕД

Во согласност со Меморандумот за соработка помеѓу ЗЕАС и Владата на Република Македонија, а веќе и традиционално, секоја година, најмалку еднаш, се организира средба меѓу овие две институции. На овие средби, ЗЕАС ги презентира своите барања, организирани во единствен документ СИСТЕМАТИЗИРАНИ СТАВОВИ, а претставниците на Владата даваат одговори и пронаоѓаат начин за решавање на проблемите на локалната самоуправа. Со помош на овој механизам, досега се изнајдени неколку многу важни решенија за локалната самоуправа.

Сепак претстојат уште многу прашања кои нужно мора да се надминат, прашања кои се од клучно значење за непреченото функционирање на општините, обезбедување поголеми приходи, надминување на состојбите со долговите, да го поттикнат локалниот економски развој, потребата од забрзано спроведување на плановите за рамномерен регионален развој, обезбедување неопходни предуслови за нормално и непречено одвивање на образовниот процес, поттикнување на руралниот развој, земјоделството итн.

Во изминатиот период ЗЕАС напорно работеше во надминувањето на правните пречки, иницираше промена на неколку клучни прописи, ги лоцираше проблемите во сите области со кои се соочуваат општините, отворено дебатираше за проблемите пред институциите и беше симбол на единството на општините занемарувајќи ги политичките, националните, географските и други посебности. ЗЕАС формираше и тринаесет професионални мрежи на општинската администрација, со што се заокружи процесот на целосна интеграција на општинската структура во ЗЕАС, а на овој начин тековно се детектираат приоритетните прашања и се нудат решенија за нивно надминување во системот на локалната самоуправа во Републиката.

Во продолжение, заклучно со ноември 2011 г., утврдени се следните:

СИСТЕМАТИЗИРАНИ СТАВОВИ

ФИНАНСИРАЊЕ НА ОПШТИНИТЕ

- **ЗГОЛЕМУВАЊЕ** на износот на ДДВ наменет за општините (и покрај Законот на сила со кој заклучно со 2013 г. утврдува етапно зголемување до 4,5%)
- **Образложение:** *Иако, согласно преговорите со Владата, дојде до промена на Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа, со кој се обезбеди одредено покачување на процентот на ДДВ до 4.5% во 2013 година, ЗЕАС се уште останува на барањата дека се потребни значително поголеми финансиски приливи во општините за непречено функционирање и спроведување на сите надлежности, а согласно процесот на децентрализација. Тука сакаме да ја напоменеме и потребата за формирање на фонд за воедначување, кој во извесна мера би ја намалил разликата во приходите по глава жител помеѓу општините.*
- Зголемување на износот на **ПЕРСОНАЛНИОТ ДАНОК НА ДОХОД** од актуелните 3 % на 30%.

Образложение: Република Македонија е држава со најмал процент на персонален данок како изворен приход на општините. Регионот, а особено земјите од Европската унија во просек обезбедуваат најмалку 30% како изворен приход за општините. Добар пример за тоа како соседна Србија го реши ова прашање и тоа во блиско минато време е дека ги укина сите фондови за водоснабдителни системи и им додели на општините 80% од персоналниот данок. Таа новост не поттикна, уште еднаш да ја разгледаме оваа опција за подобрување на состојбите со финансирање на единиците на локална самоуправа, барајќи само 30% од персоналниот данок.

- Во што пократок рок да се реши прашањето со **ЗАОСТАНАТИТЕ ДОЛГОВИ НА ОПШТИНИТЕ**, особено што одреден број на општини се сеопште со блокирани сметки и не можат да функционираат нормално, нити да ги обезбедуваат услугите за граѓаните како што е тоа потребно.

Образложение: Владата веќе направи измена на закон и да обезбеди безкаматни позајмици за надминување на овој проблем. Практиката покажува дека измената на законот и безкаматната позајмица од Владата до општините, со рок од десет години, во моментот и не може многу да им помогне на општините. Државата во периодот на финансиска кризна не е во можност да обезбеди потребни средства за целосно решавање на проблемот со блокираните општини. Затоа предлагаме на општините да им се поедностави постапката за добивање согласност за задолжување во комерцијалните банки и со тоа да им се овозможи сами да си изнајдат решение за излез од оваа ситуација.

- ЗЕАС бара, Министерството за правда да изврши соодветни **ПРОМЕНИ ВО ЗАКОНОТ ЗА ИЗВРШУВАЊЕ** и точно да пропише колкава е минималната висина на средствата потребни за извршување на основните функции на општините и како истиот се пресметува, со цел овој износ да не биде предмет на извршување во постапките на блокирани сметки. Согласно Законот, ова право на идентичен начин да се гарантира и за јавните претпријатија.

Образложение: Ваквата пресметка да се утврди за секоја општина поединечно во соработка со ЗЕАС и Министерството за финансии, согласно потребните минимални трошоци. Досегашното искуство покажува, дека минимумот и дали тој воопшто постои, исклучиво зависи од вољата на судијата кој го води предметот. Ваквото право треба да го имаат и јавните претпријатија.

- Иницијативите за изменување и дополнување на **ЗАКОНОТ ЗА СУДСКИТЕ ТАКСИ, ЗАКОНОТ ЗА ДАНОЦИТЕ НА ИМОТ** и **ЗАКОНОТ ЗА КОМУНАЛНИТЕ ТАКСИ**, да бидат што поскоро донесени.

Образложение: ЗЕАС достави иницијатива за изменување и дополнување на Законот за Судските такси (со иницијативата се бара изземање на општините од плаќање на судските такси и нивно изедначување со останатите државни органи). ЗЕАС ги достави своите предлози по предлогот за изменување и дополнување на Законот за даноците на имот а особено правото на комисиите кои вршат проценка на имотот да имаат право на пристап и на приватна сопственост заради непосреден увид. Со иницијативата за изменување и дополнување на Законот за комуналните такси се бара промена на методологијата на утврдување на висината на комуналната такса за услуга паркинг од фиксен на процентуален износ.

- ЗЕАС бара да се изврши **ПРОМЕНА НА МЕТОДОЛОГИЈАТА ЗА ПРОЦЕНКА НА ВРЕДНОСТА НА ДАНОКОТ НА ИМОТ** преку процес на взаемна консултација.

Образложение: Покрај промената на методологијата за проценката данокот на имот, предмет на оданочување потребно е да бидат и инфраструктурата на мобилните оператори, на кабелската, водоводната, гасната, електричната и инфраструктурата на топлификација.

- Да се обезбеди **БЕСПЛАТНО, ЦЕЛОСНО И НЕПРЕЧЕНО КОРИСТЕЊЕ НА ПОДАТОЦИТЕ ОД ЕВИДЕНЦИИТЕ И РЕГИСТРИТЕ** кои се водат кај државните одргани, а особено Агенцијата за катастар на недвижности на Р.М., од страна на општините, а поради вршењето на своите надлежности.

Образложение: Став на ЗЕЛС е дека е несоодветно одредени државни органи да наплаќаат за податоците кои треба бесплатно да бидат доставени до општините поради пренесените надлежности. Ова прашање е надминато единствено со Централниот регистар – со донесувањето на измените и дополнувањата на законот, но истото и понатаму е проблем при обезбедувањето на податоците од Агенцијата за катастар на недвижности, Министерството за внатрешни работи итн. Запишувањето на недвижниот имот и правата на општините во имотен лист, односно во катастар на недвижности, Агенцијата за катастар на недвижности да го спроведе по службена должност без финансиско оптеретување на општините.

- Поради **НЕСООДВЕТНО ПРИМЕНЕТА ПОСТАПКА НА ЕКСПРОПРИЈАЦИЈА** пред неколку децении, од каде уважените тужбени барања на субјектите се денес на товар на општините, Републиката во целост да ги преземе обврските за надомест за кои се должат општините. Во иднина, се што ќе експроприра општина, да биде запишано како имот на општина, со оглед дека со новиот Закон за градежно земјиште за прв пат се утврдува правото на сопственост и за единиците на локалната самоуправа.

- **Образложение:** Заради правно - несоодветно спроведена постапка на експропријација извршена пред неколку децении, со уважени тужбени барања од приватни физички и правни лица од страна на судовите, општините се задолжени да вршат финансиско обештетување бидејќи експропријацијата е извршена во корист на соодветната општина. Општините не остваруваат приход од патитата и училиштата чии корисници се истите, а биле предмет на експропријација, од каде би обезбедиле средства за надомест на побарувањата. Ова прашање да има висок приоритет.

- Постапката за **ДЕНАЦИОНАЛИЗАЦИЈА** на земјиштето да се забрза и да заврши колку што е можно побрзо, а особено имотот на верските заедници.

Образложение: Министерството за финансии без одложување да достави информација за состојбата со денационализацијата за секоја општина поединачно, а особено колку барања се поднесени и колку сеуште стагнираат и се без конечна одлука, како и кога се очекува процесот да заврши во секоја општина вклучувајќи ги и можните жалби.

- ЗЕЛС бара **ФОРМИРАЊЕ НА МЕЃУ - МИНИСТЕРСКО ТЕЛО** за следење на состојбите со финансискиот капацитет на општините, а во истото да членуваат министри од релевантните министерства, претставници на ЗЕЛС и пратеници во Собранието на Р.М.

Образложение: Ова тело би поднесувало извештај до Владата на Република Македонија еднаш годишно, а би се состанувало секои 3 месеци. Во периодот кој претстои ова тело да биде основано врз основа на закон со што би се елиминирало ад – хок својството на ова значајно тело.

- Капиталните инвестиции да се префрлат на општините и тие **САМОСТОЈНО ДА ОДЛУЧУВААТ** какви проекти ќе реализираат со тие фондови.

Образложение: На овој начин ќе се обезбеди и фактичка финансиска децентрализација, односно општините ќе го утврдуваат својот приоритет самостојно. Заради реално утврдување на износите на капиталните инвестиции ЗЕЛС предлага формирање работно тело кое во рок од 3 месеци ќе ја утврди вкупната вредност на капиталните инвестиции во сите ресорни министерства. Пренесувањето на децентрализацијата на капиталните инвестиции би се одвивала етапно.

- Да се надмине проблемот со **НАПЛАТАТА НА НАДОМЕСТОЦИТЕ НА КОНЦЕСИИТЕ ВО ОБВРЗНИЦИ** кој се рефлектира врз општините кои на овој начин немаат директен прилив на средства.
- ЗЕАС бара да се воведат законска можност **ОПШТИНСКИОТ ИНСПЕКТОРАТ ДА ВРШИ КОНТРОЛА ВРЗ КОНЦЕСИОНЕРИТЕ.**

Образложение: Очигледен е намалениот интерес на државниот инспекторат да врши контрола врз концесионерите, особено што согласно актуелните решенија контролата е во рацете на државата, а интересот на државата е намален заради намалениот процент на приходи по овој основ.

- **ВОВЕДУВАЊЕ НА ФИНАНСИСКИ ИНСТРУМЕНТ** за поддршка при реализација на проектите за искористување на **СРЕДСТВАТА ОД ФОНДОВИТЕ ЗА ПРЕДПРИСТАПНА ПОМОШ** од ЕУ како и други достапни програми.

Образложение: Општините се соочуваат со проблем на авансно финансирање на активностите. Бидејќи со вакви износи на средства не располагаат во моментот на поднесување на апликациите голем дел од средствата останува неискористен. Средствата по овој основ по реализацијата на проектите се враќаат на апликантот. Оттука, истите би можеле да се рефундираат согласно финансискиот инструмент во буџетот на Републиката.

СТАТУС НА ГРАДОНАЧАЛНИЦИ

- Да се гарантира **ПРАВОТО НА АПАНАЖА** во траење од 1 година по завршување на мандатот на градоначалниците а по истиот основ по кој со ова право се стекнуваат останатите избрани и именувани функционери. Надоместокот по овој основ би се обезбедил од буџетот на општината.

Образложение: За разлика од останатите избрани и именувани функционери кои извршувањето на својата функција ја извршуваат преку пропорционален модел (на избори) или врзо основа на акт на надлежен орган (во случај на именување), градоначалничката функција се стекнува на директни непосредни избори од каде легитимитетот е дополнително загарантиран. Во овие околности, правата со кои располагаат останатите избрани и именувани функционери е ограничена за функцијата градоначалник.

ОБРАЗОВАНИЕ

- **ИТНО ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА СРЕДСТВАТА ЗА ОБРАЗОВАНИЕ**, заради решавање на **НЕПОВОЛНА ФИНАНСИСКА СОСТОЈБА**, во која се наоѓаат општините при извршувањето на оваа надлежност.

Образложение: Со буџетот на Република Македонија за 2011, но и со распределбата на средствата за образование, согласно Буџетот од 2012 година, извршувањето на надлежноста образование од страна на локалните власти, значително е отежната. Главна пречка претставува недостатокот на финансиски средства во речиси сите општини. Според информациите кои стигнуваат во ЗЕАС, речиси ни една општина не е задоволна од висината на добиените блок дотации за образование. Менувањето на формулата за распределба на средствата за образование, што е утврдена во методологијата за распределба на блок дотации засега ќе предизвика само одземање на средства од едни општини за сметка на други, а главниот проблем е недостаток на вкупната парична маса за оваа намена. Според Анализата што ја направи ЗЕАС во месец август, 2011 година, вкупниот недостаток за образование изнесува над една милијарда денари, односно најмалку 650 милиони денари за основно и над 500 милиони денари за средно образование. Најголемиот процент од добиените средства одат за исплата на плати, потоа за превоз на децата (основно, а особено

средно образование) и за набавка на енергенси за затоплување на училишта. Средства за наставни потреби останува сосема минимални или воопшто. Исто така општините се оптеретени и со дополнителни издатоци за исплаќање на отпремнини за пензија, за смртен случај, за систематски прегледи на наставниците, дезинфекција, дезинсекција, за обезбедување на објекти и опрема, за превоз на наставници до училишта каде нема јавен транспорт и уште многу други финансиски обврски кои воопшто не се предвидени во блок дотацијата. Според информациите од општините, зголемување за надоместок за превозот имаше само за првата генерација средно задолжително образование, а потоа секоја следна година се префрла истата сума, иако веќе имаме и четврта генерација средно задолжително образование. Беше формирано Работно тело за утврдување на состојбите со недостатокот на финансиски средства во образованието (претставници од 8 општини, 4 од МФ и 3 од МПОА каде беше потврдено дека одредени општини имаат неискористени средства за образование, кои стојат во државниот Трезорот, а причина се неисплатените доспелни рати кои општината мора да ги исплатат на добавувачите, или во одредени случаи повеќекратно повторување на постапките за јавни набавки. Осумте претставници од општините донесоа заклучоци (4 претставници од МФ и 3 претставници од МОН се иземаа од овие заклучоци)

Заклучок 1: -Постои недостаток на средства за образование и потребно е зголемување на средствата во блок дотациите од Буџетот на РМ, со цел задоволување на реалните потреби во оваа област. Секое менување на формулата, во ваква состојба на евидентен недостаток, сега би предизвикало само претурање на средствата од едни општини за сметка на други.

Заклучок 2: Општините во кои се сконцентрирани средните училишта да добијат дополнителен процент во блок дотациите. Точно е дека средствата се префрлаат по број на ученици, но при тоа не се зема во предвид колку од таа бројка се однесува за ученици кои доаѓаат од други општини и за колкава километража треба да им се надомести превозот. Ученици доаѓаат од големи далечини, најголем дел од нив земаат средства и за комбиниран превоз- меѓуградски и потоа градски, има голем број ученици кои доаѓаат од средини каде нема организиран јавен превоз, а не е утврдено и тоа дали треба да се исплаќаат и децата кои одаат во друга средина, иако во својата општина ја имаат истата образовна насока,..... За сето ова МОН треба да подготви Правилник, според кој општините ќе се раководат при исплаќањето на средствата, но и донекаде ќе се утврди потребната сума на средства за покривање на реалните трошоци за превоз на учениците.

Заклучок 3 :-Доколку МОН не може да обезбеди адекватно покривање на финансиските потреби за образование, тогаш општините ќе се соочат со речиси нерешлив проблем, кој ќе остави долгорочни последици и на општините и на процесот на образование во РМ.

МОН ДЕЦИДНО ДА СЕ ИЗЈАСНИ И ДА ДОСТАВИ ПИСМО до сите локални власти со изјаснување околу РЕАЛНИ ПОТРЕБИ ЗА ПРЕВОЗ НА ВРАБОТЕНИТЕ. Упатувањето на одговори од МОН дека „средствата општините ги добиваат во блок дотациите, од каде можат да црпат средства и за ваков надоместок (надомест за превоз на наставници)”, создава забуна кај наставниот кадар, дека за оваа намена во општините стигнуваат вакви средства од МОН, а општините не ги процесуираат понатаму. Поради тоа има случаи каде локалната власт, губи судски спорови за вакви случаи. **СЕ БАРА МОН ДА ДОСТАВИ ДОПИС ДО СИТЕ ОПШТИНИ** каде јасно ќе укаже дека средствата за превоз на вработените се покриени со бруто плата. Исто така, потребно е МОН да предвиди дополнителни средства за НАСТАВНИЦИТЕ, во средините КАД ШТО НЕМА ЈАВЕН ПРЕВОЗ и да ги достави до општините кои ќе поднесат вакво Барање.

- **Да се следи ПАЗАРОТ НА ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ЦЕНАТА НА ГОРИВА И ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА** заради антиципирање на дополнителните трошоци.**ДА СЕ ОБЕЗБЕДИ НАФТА ОД СТОКОВИТЕ РЕЗЕРВИ** за училиштата. Да се обезбедат нови автобуси или комбиња за општините, каде ќе се води гриза за конфигурацијата на теренот, особено за руралните општини, што ќе биде проследено и со соодветни средства за обезбедување на нафта за превоз, или пак, од стоквите резерви. Ова е во согласност со државната политика за обезбедување на рамномерен регионален развој и обезбедување на

еднакви услуги за сите граѓани. **Да се ДАДЕ СОГЛАСНОСТ од МОН за ВРАБОТУВАЊЕ на ВОЗАЧ** за автобусите, за општините каде овие возила се доделени .

Образложение . Нафтата од стоковите резерви да им се подели на општините со цел делумно подмирување на обврските кон превозниците, како и за греење на училиштата. Руралните општини бараат еднаков третман при распределбата на нови автобуси. Мора да има вработено и одговорно лице кое ќе го врши превозот .

- **МОН да ДОНЕСЕ СООДВЕТНИ ПРАВИЛНИЦИ ИЛИ ДРУГИ ПОДЗАКОНСКИ АКТИ** со кои ќе се уредат прашањата кои создаваат правни дилеми и истите да бидат дадени на разгледување на ЗЕЛС во нивната предлог -фаза.

Образложение: Со донесување на **ПРАВИЛНИК за задолжителното средно образование** ќе се утврди постапката на општините при обезбедувањето на превоз и сместување на учениците (заради недоволен капацитет на Ученички домови кои во поголем број се уште имаат нерешен имотно-правен статус). МОН да изработи и посебен **ПРАВИЛНИК за изрекување на педагошките мерки во задолжителното средно образование** (треба да се стави основ во новиот Закон за средно образование, да не се пропушти) **ПРАВИЛНИК за утврдување критериуми за избор на членови на Училишни одбори**, како и **ПРАВИЛНИК за реализирање на екскурзии во средно образование**, слично како што е тоа регулирано за основното образование .

- **ЗЕЛС да има свој ПРЕТСТАВНИК** при распределбата на средства за капитални инвестиции во образованието. Предлог -распределбата да биде навремено доставена до ЗЕЛС на разгледување.

Образложение: Предлог - распределбата да биде навремено доставена до ЗЕЛС на разгледување. Да се утврдат критериумите за распределба на средствата за капиталните инвестиции по општини, да се консултира ЗЕЛС за утврдување на приоритетите и да се воспостави механизам на тесна комуникација и консултација при утврдувањето на износите.

- **МОН да ги разгледа ПРЕДЛОГ ДОКУМЕНТИТЕ** што ги изработи Комисијата за разграничување на ингеренциите меѓу општинските и државните просветни инспектори , формирана на предлог на министерот за образование и наука и да преземе соодветни чекори за нивно ревидирање и реализација.

Образложение: Формирата Комисијата, составена од 9 члена : 5 општински инспектори, 3 државни просветни инспектори и 1 претставник од МОН (правна служба) одржа два состанок од кои произлегоа два предлог документа: а) Предлог-документ за разграничување на надлежностите на државните и општинските инспектори и б) Предлог документ за усогласување на Законот за просветна инспекција , законот за основно образование, законот за средно образование и сите подзаконски акти од областа на образованието , со Законот за инспекциски надзор (Сл.Весник на РМ бр.50/10.)

- Да се утврди ситстем на утврдување на **НАДОМЕСТОЦИТЕ ЗА НАСТАВНИЦИ РАСПОРЕДЕНИ СО СООДВЕТЕН ФОНД НА ЧАСОВИ ВО ПОВЕЌЕ УЧИЛИШТА**, а на територија на повеќе општини.

Образложение.. Определени наставни предмети за кои наставникот вработен во определено училиште не е во можност да го исполни потребниот фонд на часови, дополнувањето го врши во други училишта во рамките на истата или во училишта во друга општина. Кога станува збор за вработување на определено време, општините склучуваат меѓусебни спогодби со кои го утврдуваат уделот во надоместокот на наставникот, според што се врши и префрлањето на средствата. Но кога треба да се заснова постојан

работен однос на неопределено време, истиот треба да се заснова во едно училиште, кога и настанува проблемот со финансирањето на неговите надоместоци и распределбата помеѓу општините.

- Да се најде **РЕШЕНИЕ ЗА ОДРЖУВАЊЕТО НА КОМПЈУТЕРИТЕ И КОМПЈУТЕРСКИТЕ МРЕЖИ. НАМЕСТО ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА КАДРИТЕ ВО МИОА ЗА ОВАА НАМЕНА, ДА СЕ ПРЕФРААТ СРЕДСТВА ВО БЛОК ДОТАЦИИТЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, ЗА ВРАБОТУВАЊЕ НА ВАКВИ ЛИЦА ВО УЧИЛИШТАТА**, поради потребата од брзо и итно интервенирање на стручните лица.

Образложение: Во секоја општина да се обезбеди најмалку едно лице во училиште кое ќе ја одржува мрежата, а средствата да ги обезбеди МОН. Истовремено да се предвидат и трошоци за одржување на компјутерите. Не е возможно, определените претставници од МИОА да постигнат да ги задоволат потребите на училиштата. Наместо вработувањата за овие лица да се реализираат во МИОА, да се вработат истите во општините, или да се префрлат средства во дотациите за образование за обезбедување на вработување на вакви лица во училиштата. Од тоа зависи реализацијата на вистинската идеја на Проектот „Компјутер за секое дете,,.

- Неопходно е **ЗАЈАКНУВАЊЕ НА СТРУЧНИТЕ СЛУЖБИ ВО УЧИЛИШТАТА**, а особено дефектолози, социјални работници, психолози и педагози, и да се обезбедат соодветни средства за нивно вработување.

КУЛТУРА

- Да се регулира на моменталната состојба со **ЗАШТИТЕНИТЕ ОБЈЕКТИ** кои се наоѓаат на територија на соодветната општина. **ЗАКОНОТ ЗА ПРОСТОРНО И УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ ДА БИДЕ** системски закон, кој ќе овозможи правен основ постапките на донесување на урбанистички планови да не се закочува. Објектите да бидат категоризирани врз основа на што ќе се утврди соодветната надлежност на Републиката или на општината.

Образложение: На овие објекти општината нема право да интервенира поради нивното културно значење, а заради зачувување од уривање и разубавување на ликот на објектот, а истовремено општините се спречени во целосното реализирање на Деталните урбанистички планови во општината.

- ЗЕАС бара Владата на Р.М. да го децентрализира **УПРАВУВАЊЕТО СО ОБЈЕКТИТЕ НА КУЛТУРАТА** кои моментално се во надлежност на државата, односно Министерството за култура. Постапката да ја иницираат општините во зависност од својот интерес.

Образложение: Ваквите објекти се наоѓаат во исклучително лоша состојба, а со нивно децентрализирање и давање на стопанисување на општините, но без долгови, ќе се обезбеди заштита од пропаѓање но и ќе се генерира и дополнителен приход за општината. За таа цел, Министерството за култура да изготви список на сите објекти од областа на културата до ЗЕАС, за да се отпочне со реализација на оваа иницијатива.

- Владата да обезбеди **ПОВОЛНИ КРЕДИТИ** за поддршка културата, со цел обезбедување основни услови за изградба на капитални објекти (театри, музеи).

Образложение: На овој начин ќе се обезбеди изградба и долгорочно одржување на капитални објекти од областа на културата, но и ќе се поттикне развојот на културата и во други општини.

- Претставник од ЗЕАС да учествува при **РАСПРЕДЕЛБАТА НА СРЕДСТВА ОД ПРОГРАМИТЕ** на Министерството за култура наменети за општините и со претходно доставени предлози и иницијативи да учествува во креирањето на програмите за култура на локално ниво.

Образложение: Следењето на процесот да му биде овозможено на ЗЕЛС кој ќе има свој претставник во Комисијата за избор на Град на култура и останати важни настани и манифестации кои се од значење за развојот на културата во ЕЛС.

СПОРТ

- Во најкраток можен рок, ЗЕЛС и Владата на Р.М. да извршат **РЕВИЗИЈА НА ДЕЛБЕНИОТ БИЛАНС НА СПОРТСКИТЕ ОБЈЕКТИ**, разрешување на имотно – правни односи, по што истите би се пренеле во сопственост на општините. Да се одблокира агенцијата за управување со спортски објекти.

УРБАНИЗАМ И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

- Соодносот на распределба на средствата 80% - 20% во корист на општините да се применува и при **ПРИВАТИЗАЦИЈАТА НА ИЗГРАДЕНОТО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ**.
- Да се обезбедат средства за **ФИНАНСИРАЊЕ НА УРБАНИСТИЧКИТЕ ПЛАНОВИ ЗА СЕЛО** и за донесување на **НОВИТЕ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАНОВИ** на општините.

Образложение: Финансирањето на овие планови се огромен товар за руралните општини, особено заради тоа што најголемиот дел од градбите се невидентифирани. Останатите општини исто така се во период на донесување на нови урбанистички планови поради истекот на периодот за кој се донесени.

- **50% од средствата** остварени при **ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКОТО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ** да бидат приход на општините.

Образложение: Во руралните општини постои голем интерес за пренамена на земјоделско во градежно земјиште што подразбира постапка и пред надлежното Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство. Согласно прописите, трансформацијата претпоставува генерирање на приходи кои е најсоодветно да бидат утврдени како приход за општините.

- Да се зголеми износот на **СРЕДСТВА ОД ФОНДОТ ЗА ЛОКАЛНИ ПАТИШТА** и да се гарантира вклученост на ЗЕЛС при утврдувањето на критериумите на распределба на средствата.

Образложение: Средствата од фондот со години наназад изнесува 500 милиони денари, а со истиот раководи Агенцијата за локални и регионални патишта. Истиот е драстично намален во 2009 и 2010 година. ЗЕЛС бара состојбата со предвидените средства за општините да се врати на износ, најмалку идентичен со износот кој општините го добиваат во 2008 година. Конечно, намалувањето на средствата заради користењето на кредитни линии од меѓународни финансиски институции додека актуелно - утврдениот износ на средства наменети за општините се претежно за зимско одржување е долгорочно неодржливо и неприфатливо.

ЕНЕРГЕТИКА

- Општините кои ќе воведат користење на **АЛТЕРНАТИВНИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА** да бидат финансиски стимулирани со мерки од Владата;

Образложение: Со националните програми директно треба да се поттикнат, да бидат поддржани и помагани општините кои ќе ги следат современите трендови на заштеда на ел. енергија и воведување на обновливи и одржливи извори на енергија;

- Вишокот на производството на електрична енергија од страна на единиците на локалната самоуправа, јавните установи и јавните претпријатија задолжително **ДА СЕ ОТКУПУВА** од страна на субјектите во електроенергетскиот систем без оглед на произведената количина.

Образложение: Со сепозицијата воведување на практики за енергетска ефикасност, локалните јавни субјекти и институции имаат можност самостојно да произведуваат одредени количества на електрична енергија. Со оглед на практиката во земјите на ЕУ производството задолжително се апсорбира од електроенергетскиот систем преку размена и пребивање на трошоците. Оваа практика ќе ја стимулира енергетската ефикасност во Република Македонија и ќе обезбеди самоодржливост на системите на локално ниво.

РУРАЛЕН РАЗВОЈ

- **ПРИ КРЕИРАЊЕТО** на националните програми за поддршка на развојот **ДА СЕ ВОДИ СМЕТКА ЗА ПОТРЕБИТЕ И МОЖНОСТИТЕ НА ОПШТИНИТЕ СО СЕДИШТЕ ВО СЕЛО.** Потребно е да се прецизираат јасни критериуми со кои финансиски најзагрозените општини ќе добијат предност при распределбата на средствата;
- Да се утврди правен основ согласно кој општините ќе се стекнат со **ПРАВО НА УПРАВУВАЊЕ СО ЗЕМЈОДЕЛСКОТО ЗЕМЈИШТЕ, ПАСИШТАТА И ШУМИТЕ,** за потребите на руралниот развој и развојот на земјоделството. До пренесувањето на ова право, на општините да им **СЕ ДАДЕ НА УПРАВУВАЊЕ ЗЕМЈОДЕЛСКОТО ЗЕМЈИШТЕ КОЕ Е РАСЦЕПКАНО ДО ДВА ХЕКТАРИ** и ова право да биде утврдено за сите општини без оглед на тоа дали станува збор за општини за седиште во село или за рурални подрачја во општините со седиште во град.

Образложение: Правото на управување со земјоделското земјиште во името на Републиката ќе го поттикне руралниот развој, ќе ги развие општините и ќе го стимулира локалниот економски развој. До донесувањето на оваа мерка, како предно решение се предлага ситните парцели кои претежно се во руралните средини, да им се дадат на управување на општините. Овие парцели во најголемиот број случаи, се настанати како резултат на процесот на миграција од овие средини, кога истите се оставени на државата поради можноста на граѓаните да се стекнат со право на користење на детски додаток.. Бројот на овие парцели е огромен, некаде над 100.000, кои во моментот се или узурпирани или воопшто не се обработуваат.

- **СРЕДСТВАТА ДОБИЕНИ ОД ЗАКУПНИНИТЕ** на земјоделското земјиште и пасиштата, како и **СРЕДСТВАТА ДОБИЕНИ КАКО НАДОМЕСТ ОД КОНЦЕСИЈА** за лов, риболов и сл. **ДА СЕ РАСПРЕДЕЛАТ** во сооднос 20% - 80%, **ВО КОРИСТ НА ОПШТИНИТЕ.**
- **ПЕРСОНАЛНИОТ ДАНОК ОД ЗЕМЈОДЕЛСКА ДЕЈНОСТ** во целост (100 %) да биде **ПРИХОД НА ОПШТИНИТЕ,** односно да биде третирана како занаетчиската дејност.

Образложение: Средствата би се искористиле за општински програми за поттикнување на развојот на земјоделството, но и **ОДРЖУВАЊЕ НА ПОЛСКИТЕ ПАТИШТА** кои се оставени на самите земјоделци, иако истите се влезени во катастарските евиденции.

- **ДА СЕ ИЗНАЈДЕ** соодветен **БРЗ И ЕФИКАСЕН НАЧИН ЗА ИЗДАВАЊЕ ИЛИ ПРОДАВАЊЕ НА ПЕСОК И ЧАКАЛ ОД РЕЧНИТЕ КОРИТА И СУВОДОЛИЦИТЕ** (можно предлог решение: да се издава дозвола по единица метар кубен - м³).

Средставата да се распределуваат согласно предвидената распределба во Законот за минералните сировини, помеѓу локалната и централната власт.

Образложение: *Песокот и чакалот кој се наталожува по течението на речните корита и суводолиците е ресурс кој претежно се искористува незаконски односно е предмет на дива експлоатација. Од друга страна доколку не се искористува или постепено се таложат во вештачките акумулации или пак често е причина за предизвикување на поплави и излевање на водите од речните корита. Исто така таложението врз околните површини на речните корита и суводолиците, предизвикува нивно оштетување со што доаѓа до намалување на квалитетот на овие земјоделски површини.*

- **ЗА ПОЗАЈМИШТАТА НА ПЕСОК И ЧАКАЛ ЗА ПАТИШТА, УЛИЦИ И ДРУГИ ЈАВНИ ИНФРАСТРУКТУРНИ ОБЈЕКТИ**, поради непостоење на брз и ефикасен начин за издавање на концесиско право за експлоатација, исто така да се предвиди **ИЗДАВАЊЕ ДОЗВОЛА ПО ЕДИНИЦА МЕТАР КУБЕН (m³)**. Средствата по вој основ да се распределуваат согласно решението од Законот за минералните сировини, помеѓу локалната и централната власт.

Образложение: *Кога се градат инфраструктурни објекти посебно од мал и среден обем, а за кои се потребни насити, нема соодветно брзо и ефикасно решение за издавање на концесиско право за експлоатација. Во овие случаи изведувачите поднесуваат барања во општините кои немаат надлежност да издаваат дозволи за оваа активност, и најчесто се забележува дива експлоатација на песок и чакал од страна на изведувачите.*

- Општините да можат **ДА УПРАВУВААТ СО ВОДОПОИЛА И МИКРО АКУМУЛАЦИИ**, во кои ќе можат да инвестираат, а соодветно на тоа и **ДА ДАВААТ СОГЛАСНОСТ ЗА КОРИСТЕЊЕ НА ИСТИТЕ**.

Образложение: *ИПАРД програмата и Националната програма за рурален развој нудат одлични можности за развој на руралните средини, но овие можности од друга страна се ограничени поради неможноста да се обезбеди вода за наводнување по правен основ, односно да се обезбедат соодветни потврди за користење, бидејќи не постои определена институција која ќе управува со истото.*

- Да се донесе **НОВ ЗАКОН ЗА ШУМИ** со кој ќе се изврши целосно усогласување на законодавството со стандардите на ЕУ, а со кој ќе се уредат посебни дополнителни мерки и право на пренамена на шумското земјиште во земјоделско земјиште.
- **ОТВОРАЊЕ НА ДОПОЛНИТЕЛНИ ПОДРАЧНИ КАНЦЕЛАРИИ** на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство и пунктови од страна на Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството.

Образложение: *Ова барање има за цел поголемо запознавање на земјоделците со програмите за развој и можностите за аплицирање по истите.*

- Да се овозможи процентуална распределба на **СРЕДСТВАТА ОД ОЗНАКА ЗА СЕЧА НА ШУМА** наменета за одржување на локалните патништа, како и од надоместоците за **ЕКСПЛОАТАЦИЈА НА ШУМСКИ ПЛОДОВИ** во сооднос 50-50% помеѓу Републиката и единиците на локалната самоуправа.

Образложение: *Со оглед дека општините се надлежни за изградба, реконструкција и заштита на локалните патништа, со вршењето на дејностите поврзани со шумите доаѓа до редовно амортизирање на локалната патна мрежа, од каде општината се соочува со огромни финансиски потреби за нивно одржување.*

РАМНОМЕРЕН РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ

- Во 2011 година, **ЦЕЛОСНО ДА СЕ ПОЧИТУВА ЗАКОНОТ ЗА РАМН. РЕГ. РАЗВОЈ** и во Буџетот на Р.М. да се предвидат сите средства согласно Законот (мин. 1% од БДП) или соодветно да се усогласи и измени постојниот Законот.
- **ДА СЕ ВКЛУЧИ ПРЕТСТАВНИК НА ЗЕЛС** како член во Комисијата за избор на проекти.
- **СОВЕТИТЕ** за регионален развој **САМОСТОЈНО ДА ГИ УТВРДУВААТ** приоритетните проекти и истите да не бидат предмет на дополнително оценување.

ЖИВОТНА СРЕДИНА

1. ПРОГРАМИ И ФОНДОВИ НА МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

- ЗЕЛС бара вклученост на свој **ПРЕТСТАВНИК ВО КОМИСИЈАТА ЗА УТВРДУВАЊЕ ПРИОРИТЕТИ И КРИТЕРИУМИ ЗА РАСПРЕДЕЛБА И РЕАЛИЗАЦИЈА НА СРЕДСТВАТА** од годишната Инвестициска програма за животна средина во рамки на Министерството за животна средина и просторно планирање, како и да се предвиди претставник на ЗЕЛС како член во сите идни фондови формирани во рамки на Министерството, а чии корисници се и општините во Република Македонија (на пример предвидениот Фонд за животна средина)

***Образложение:** Ова барање на ЗЕЛС се утврдува со цел транспарентно, навремено и целесходно користење на средствата од страна на општините.*

2. ЗАКОН ЗА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

- ЗЕЛС бара да се изврши соодветна **ИЗМЕНА НА ЗАКОНОТ ЗА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА** во делот на “Оцена на влијание на определени стратегии, планови и програми врз животната средина” и „Оцена на влијание на определени проекти врз животната средина”, со што за објектите и инфраструктурните инсталации (надземни и подземни) кои што веќе се предвидени со соодветни одобрени и усвоени урбанистички планови, а кои подлежат и за кои се изготвува студија за влијание врз животната средина, да не се врши оцена на влијание врз животната средина, пред се, поради долготрајноста на постапките и до неколку месеци и поради неколкупкратното наплаќање на истите (за изработка на студија, за поднесување на студија во МЖСПП, за издавање на Б-дозволи, одбренција за елаборати).

***Образложение:** Во 2011 година е направена мала измена во овој дел од Законот со што е предвидено градоначалникот на општините да одлучи дали ќе изврши оцена на влијание врз животната средина и истото да го достави до Министерството за животна средина и просторно планирање на одобрување, заради што треба да пополни формулар кој речиси е текст од 50% изработена студија. Објектите и инфраструктурните инсталации од локално значење што се предвидени со усвоени урбанистички и просторни планови, пак, подлежат на друг режим за издавање дозволи (Б-ИСКЗ дозволи и одобрување на елаборат во надлежност на општините) каде повторно се испитува капацитетот и нивото на загадување на операторот/инсталацијата или согласно понудениот технолошкиот процес и предвидените мерки за заштита (на нови објекти и инфраструктурни инсталации) се предвидува степенот на загадување во*

околината, за што субјектите се стекнуваат или не со соодветната дозвола. Со наведениот предлог, би се заштедиле средства на општините и време, а планираните инвестиции особено во актуелниот “градежен бум“ во земјата, ќе бидат компатибилни со останатите олеснувања вградени во законската регулатива (Одобрение за градење во 4 чекори, е-аукција за отуѓување и давање под закуп на градежно земјиште сопственост на РМ, е-градежни дозволи, е-катастар итн.), сè со цел да се поттикне влезот на инвестиции во земјата.

- Да се забрза процесот на обезбедување правна основа за распределба на **НАДОМЕСТОКОТ ЗА ИСКОРИСТУВАЊЕ НА ВОДНИТЕ РЕСУРСИ**, односно дел од овој надоместок за производство на електрична енергија да биде распределен во сооднос 50 – 50% помеѓу општините и државата.
- Да се формира посебно **ТЕЛО ЗА ВОДИ**, кое ќе биде задолжено за утврдување стандарди, критериуми и услови за крирање **НА ПРОГРАМАТА ЗА УПРАВАЊЕ СО ВОДИ** и за распределба на средствата согласно истата. Телото да биде составено од по еден претставник од министерствата за земјоделство и шумарство, здравство, економија, транспорт и врски, локална самоуправа и тројца претставници од ЗЕАС, а со него да раководи министерот за животна средина и просторно планирање.

Образложение: *Сегашното законско решение предвидува министерот за животна средина да ја предлага, а Владата да ја усвојува Програмата, при што министрот за животна средина треба да прибави само мислење од министерствата за здравство, земјоделство и транспорт и врски. Сметаме дека на ваков начин се исклучени значајни институции и субјекти кои можат суштински да придонесат за транспарентно, наменско и правилно насочување на средствата за реализација на Програмата.*

- Да се обезбеди посебен финансиски инструмент за **СУБВЕНЦИОНИРАЊЕ НА ИЗГРАДБАТА И ОДРЖУВАЊЕТО НА ПРОЧИСТИТЕЛНИ СТАНИЦИ** бидејќи за истите се потребни огромни финансиски средства за кои дури и странската помош не е доволна. Опфатот на решенијата треба да се протега на неколку општини со оглед дека станува збор за поврзани еко-системи.

Образложение: *Заштитата на животната средина е од особена важност за Републиката. Општините не се финансиски во состојба да вршат изградба и одржување на прочистителните станици. Меѓународната помош во многу случаи е недоволна. Со посебни финансиски инструменти мора да се подржи оваа надлежност на општините.*

3. ГРАДЕЊЕ НА КАПАЦИТЕТИ НА ОПШТИНИТЕ

- Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Македонија да определи тим од своите вработени за одржување **ОБУКА НА ОПШТИНСКАТА АДМИНИСТРАЦИЈА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ВОДИ** и за поврзаните подзконски акти што досега се усвоени.

Образложение: *Предлогот доаѓа по упатено барање од ЗЕАС до МЖСПП за назначување тим од вработени, на што Министерството двапати го одби барањето од причина што нема време за ваков вид активност. ЗЕАС смета дека Министерството има должност истото да го стори, затоа што Законот за води е релативно нова законска регулатива, и најдобро и најадекватно може да се пренесе на општинската администрација од органот што го спроведува Законот.*

4. ЗАКОН ЗА ЗАШТИТА ОД БУЧАВА

- Глобите изречени од страна на општинските инспектори согласно Законот за заштита од бучава во животната средина, да бидат **ДИРЕКТЕН ПРИХОД НА ОПШТИНИТЕ**.

КОМУНАЛНИ ДЕЈНОСТИ

- ЗЕЛС бара да се заостри и дополнително да уреди постапката на утврдената **ДОЛЖНОСТ ЗА ОТСТАПУВАЊЕ НА ВОДОСНАБДИТЕЛНИТЕ СИСТЕМИ КОН ЈАВНИТЕ ПРЕТПРИЈАТИЈА ВРЗ ОСНОВА НА ЗАКОН**, а со буџетот на Републиката да се планираат повеќе средства за реконструкција и санација на водоснабдителните системи.

***Образложение:** Овој нерешен проблем претставува голем проблем за општините, кои согласно Закон мора да ги преземат системите, но има отпор од локалното население и истото не го дозволува.*

- ЗЕЛС утврдува дека голем проблем за општините претставува **ИЗВРШУВАЊЕТО НА ДОНЕСЕНИТЕ РЕШЕНИЈА** во постапката на инспекциски надзор.

***Образложение:** Не постои утврдена постапка и надлежност на органите кои треба да вршат отстранувањата на предметите, чувањето на отстранетите предмети и наплата – надомест на трошоците на извршувањето доколку како сопственик се јавува физичко лице.*

- Заради соодветно спроведување на Законот, потребно е **ДА СЕ УТВРДАТ СООДВЕТНИ КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ ОСОБЕНО ПО ТОЧКИТЕ 17, 18 И 19 ОД ЧЛЕНОТ 3 ОД ЗАКОНОТ**

***Образложение:** Станува збор за односно следните комунални дејности за кои недостигаат казни одредби:*

- Отстранување и чување на непрописно паркирани возила, хаварисани возила, земјоделски машини со приклучни или без приклучни орудија, ерадикација на животни скитници, украсување на населените места, одржување на јавни санитарни јазли, аерозапрашувања, дезинфекција, дефатизација и слично.
- Отстранување и чување на ситна и крупна стока и живина во урбани средини.
- Сечење и складирање на озревно дрво и јаглен на јавни и сообраќајни површини.

1. ЗАКОН ЗА СНАБДУВАЊЕ СО ВОДА ЗА ПИЕЊЕ

- Со цел загубите на вода од системите, но и заради санкционирање на противправно користење на значителни количини на вода, ЗЕЛС бара да се разгледа можноста за **ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА КАЗНИТЕ** по овој основ, а и **УТВРДУВАЊЕ НА “КРАЖБАТА НА ВОДА” КАКО КРИВИЧНО ДЕЛО**.
- ЗЕЛС бара **ДА СЕ ЗАБРАНИ ПРАВОТО ДА СЕ ВРШАТ БУШОТИНИ ЗА КОРИСТЕЊЕ НА ВОДА НАДВОР ОД УРБАНИСТИЧКИОТ ОПФАТ** и надвор од организираниот водоснабдителен систем.

***Образложение:** Воочен е тренд на исклучување од водоснабдителните системи на поголемите правни субјекти кои се големи потрошувачи на вода, и нивното самостојно бушење и црпење на подземни води, при што се создаваат последици по гравитацијата на земјиштето, инсталациите итн.*

- ЗЕЛС бара да се определи **СОЦИЈАНА ПОМОШ** во протвредност од определена количина на потрошена вода **ЗА СОЦИЈАЛНО ЗАГРОЗЕНИТЕ ДОМАЌИНСТВА**.
- **Образложение:** Социјалните домаќинства прават долгови што не може да се наплатат.

2. ЗАКОН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАД

- ЗЕЛС бара да се уреди прашањето со **ДЕПОНИРАЊЕ НА ГРАДЕЖНИОТ ШУТ И ЗЕМЈА ОД ИСКОП**, а со кој треба да се уредат посебните услови на организирање, изгледот и стандардите на депониите и начинот на управувањето.

Образложение: Ова прашање создава неосновано казнување на неконтролираното исфрлање заради немање места кои се определени за оваа намена, а бидејќи општините немаат законска основа за истото, односно констатиран е правен вакуум.

- Да се изврши **УСОГЛАСУВАЊЕ НА КАЗНЕНИТЕ ОДРЕДБИ НА ЗАКОН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАД СО ЗАКОНОТ ЗА ЈАВНА ЧИСТОТА** каде за ист прекршок се предвидени различни износи на парични казни.

Образложение: Ова барање се поткрепува со следниот пример: физичките лица се казнуваат со мандатна казна од 60 евра согласно Законот за управување со отпад, додека со Законот за јавна чистота за истиот прекршок се изрекува казна од 50 евра во денарска противвредност, а и прекршокот за палење на отпад во урбана средина со првиот Закон се казнува со висина од 150 евра додека со вториот Закон се казнува со 50 евра.

ОПШТИНСКА АДМИНИСТРАЦИЈА

- ЗЕЛС и Владата на Република Македонија со ресорните министерства да воспостават практика за секој донесен закон и подзаконски акт, како и за измени и дополнувања на законската регулатива, а коишто во целост или дел се однесуваат на спроведување надлежност на локално ниво да се обезбеди тим од соодветните држани органи и институции за истите да им се претстават и објаснат на општините, преку спроведување обуки или советувања.
- ЗЕЛС и МИОА да воспостават меѓусебен систем/механизам на РАЗМЕНА НА ПОДАТОЦИ ЗА СПРОВЕДЕНИ ОБУКИ НА ОПШТИНСКАТА АДМИНИСТРАЦИЈА, како и за присуства на истите од страна на вработените во општините. Целта е да се овозможи преглед на одржани обуки и присутни лица и да се најде коматибилност во планирањето на обуките со оглед на тоа што ЗЕЛС реализира специјализирани наменски обуки согласно потребите на општинската администрација, а предвидени во годишни програми за обука.

08 ноември, 2011 г. Скопје

Заедница на единиците на локалната самоуправа на Р.М. – ЗЕЛС,
Претседател,
Коце Трајановски с.р.